

Vysoka skola Danubius
Fakulta verejne politiky a verejnej spravy

**INOVACNE VYSKUM
V OBLASTI SOCIOLOGIE,
PSYCHOLOGIE A POLITOLOGIE**

Medzinarodna vedecko-prakticka konferencia

10-11 marca 2017

Vysoka skola Danubius
Fakulta verejne politiky a verejnej spravy

Sladkovicovo, Slovenska republika
2017

Психолопчш чинники перегляду етичних настановлень пращвниками оргащзащш	
Винославська О. В.....	58
Специфика социально-психолопчних оріентащш особистосп	
у осіб з рлізними адаптащшними установками	
Греса Н. В., Шилша А. А.....	62
Вивчення стану психолопчноТ безпеки курсантов	
у освгтньому середовищ НУЦЗУ	
Гура С. О.....	66
Гармонщний розвиток особистосИ в кризових умовах: психолопчш засади	
Гурлєва Т. С.....	70
Особенности социально-психологической адаптации участников локальной войны в Украине	
Демченко Я. А.....	73
Negativne emocionalne stavy v psychologickej praci s vaznami z intematnej školy	
Igmnova O. B.....	76
Формування стратегії пошуку ршення задач! як умови ефективносп професійноТ діяльностІ	
Іль'ша Ю. Ю.....	80
Realisation of social constructivism in ESP blended course	
Klochko S. O.....	83
Проблема переоценки ценностей: Макс Штирнер	
Кононенко Т. В.....	86
Дисфункціональщсть амейноУ системи при тютюновоУ аддикцУ	
Крамченкова В. О.....	90
The concept of the subjective well-being of a personality and its leading role in general psychology	
Kurova A. V.....	92
Психічна стщкють як фактор органащш ефективноУ діяльносп фахлівця в екстремальних умовах	
Кучеренко С. М.....	96
Концепт асерти вностІ в дискурсивній психології	
Марчук Л. М.....	99
Фактори, що детермІнують розвиток акцентуащш рис характеру особистостІ	
Михлюк Е. І.....	102
АгреФя як профеДіна деформацІя особистостІ вчителя	
Міщенко М. С.....	106
Психолопчна готовгпсть студентІв-психологІв до професійноУ діяльностІ	
Мороз Р. А., Константинова А. А.....	109
Мехашзми машпулювання масовою свщомІстю	
Новікова О. О.....	111

Психолого-педагогчш засади християнсько-патриотичного виховання українсько! молоді у творчш спадщиш Митрополита Андрея Шептицького	
Петриз О. П.....	115
Міждисциплшарна взаємодія у дослщженш структури дефекту при аутизмі	
Полешук С. В.....	119
Дослщження штенсш вноси бойового досвщчу	
як фактора виникнення ПТСР у комбатантш	
Попелюшко Р. П.....	123
Адаптація пщлгттов до навчання в основнш школп гострота проблеми	
Татьянчиков А. О.....	127
Психолого-педагогчне вивчення особливостей софгаізацп учшв з психофїзичними порушеннями	
Татьянчикова І. В.....	130
Обгрунтування структури професшно-трудоу компетентносп як основи і формування в дггей з порушенням штелектуального розвитку	
Товстоган В. С.....	134
Психологчш особливосп праці вниив ДСНС України, які виконували професійш обов'язки в ЗОНі АТО	
Ушакова І. М.....	138
Фактори впливу на схильнють до селфї	
ІІ, ибршський Я. І.....	141
Психолого-педагогчш технологи засвоєння проблемних тем навчальних дисциплін у вищій шюмп на прикладі біохімії	
Чечуй О. Ф.....	145
«Інновацшна особистють» як фактор самоактуацї та вираження креативно! сутносї (на прикладі КОУепенїf К. Роджерса)	
Шаповалова Л. О.....	148
Психологическая подготовка к эффективному поведению в экстремальных ситуациях	
Швалб А. Ю.....	152
Прогностична компетентшсть як чинник ефективносп професшноТ щляносї майбутніх правоохоронщв	
Швец Д. В.....	155
Інтегральна оцїнка психофїзіологчного статусу молодших школярїв із розумовою вщсталюто з використанням сучасних методик комп'ютерно! діагностики	
Шевцова Я. В.....	159
Формування адаптацшних можливостей обдарованих дггей як психолого-педагогчна проблема	
Шевчишена О. В.....	163
The types of psychological resourcefulness	
Shtepa O. S.....	166

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПОШУКУ РІШЕННЯ ЗАДАЧІ ЯК УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ільїна Ю. Ю.

кандидат біологічних наук, доцент,

*доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України*

м. Харків, Україна

Актуальність дослідження обумовлена виявленням психологічних умов організації пошуку рішення складних мислинневих задач. Сьогодні стратегія навчання у вищій школі спрямована на перенесення акцентів з рішення стандартних задач на комплексні, багатокомпонентні завдання. Останні передбачають використання тренувальних у якості складової, складання і рішення аналогічних, «споріднених» задач. Це сприятиме розвитку самостійності, активності та гнучкості мислення особистості. Усвідомленому засвоєнню узагальнених способів рішення задач сприяє реалізація в управлінні мислинневою діяльністю особистості ідеї використання «циклічних структур» - це опора на минулий досвід з паралельним пошуком нестандартного підходу. Роль викладачів вищів полягає в тому, щоб виступати у якості «каталізаторів» та зразком мислинневого процесу, гнучким джерелом інформації, неявно підказувати напрямок пошуків рішення, в то час, коли студент конкретні дії буде самостійно.

На нашу думку, розкриття питань нетрадиційного підходу щодо рішення будь-яких задач допоможе майбутньому фахівцю ефективніше використовувати набуті теоретичні знання у своїй практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток теоретичного мислення курсантів та студентів в процесі цілеспрямованого навчання обумовлено в значній мірі формуванням стратегій пошуку рішення нестандартних мислинневих задач.

Аналіз пізнавальної задачі в діаді «викладач - студент» характеризує її як спосіб висунення мети навчання, оскільки рішення задачі - це мікроетап у розумовому розвитку особистості. У відношеннях «пізнавальна задача - студент» задача виступає як засіб реалізації мети. «Викладач - пізнавальна задача»: остання функціонує у якості засобу керування пізнавальною діяльністю тих, хто навчається. Тобто все це підтверджує те, що задача є клітиною змісту освіти.

Метою нашого дослідження було вивчення ефективності різних стратегій пошуку нестандартних мислинневих задач, виявлення стратегій, що забезпе-

чують побудову змістовних узагальнених способів рішення, які впливають на розвиток теоретичного мислення майбутніх фахівців ДСНС України.

У своєму дослідженні ми спирались на основні теоретичні положення, розроблені у вітчизняній та зарубіжній психології (Г. Балл, П. Блонський, Дж. Бруннер, Л. Виготський, О. Леонтьєв, К. Славська та ін.) [1, 4, 6]. Питанням вивчення структури задачі присвячені дослідження Г.Балла, Г. Костюка, П. Шеварьова та ін. На наш погляд, адекватне меті нашого дослідження є трактування К. Славської: «Задача в психологическом смысле слова - не только объективная исходная проблемная ситуация, исходное соотношение условий и требований. Это, прежде всего, задача, встающая для человека. В психологическом исследовании должно рассматриваться решение задачи человеком на каждом этапе его мышления, или то, какой для него выступает задача на каждом этапе ее решения. Поэтому для психологической характеристики задачи недостаточно выяснить данное в ней соотношение ее условий и требований: необходимо дать ее динамическую характеристику» [6, с. 211]. Підходи щодо класифікації задач з урахуванням їх труднощів розглядалися у працях М. Богданова, Ю. Кулюткіна та ін. Найбільш детально класифікація задач пропонується Г. Баллом [1]. Саме він виділяє у якості підкласу пізнавальну задачу, тобто таку, предмет якої входить до складу «решающей системы». Близьких поглядів на класифікацію дотримувався і Є. Машбиць, який досліджуючи проблему управління учбовою діяльністю, розглядав у першу чергу учбові задачі, серед яких виділив - мислинневі, мнемічні, імажитативні, перцептивні і т.і. [5].

Стратегія рішення задач - це максимально загальна система поглядів та ідей, яка задає напрямок діяльності суб'єкта при зіткненні з нестандартною задачею. Результативність та ефективність пошуку залежить від того, чи володіє особистість загальною стратегією пошуку рішення задачі, вміє використовувати конкретні стратегічні прийоми для реалізації.

Проведене експериментальне дослідження, у якому прийняли участь курсанти та студенти Національного університету цивільного захисту України різних факультетів (СПФ та ПБ) та курсів (1, 2, 3) дозволило нам виявити те, що причинами несформованості у них загальних прийомів рішення задач є:

- недостатнє управління мислинневою діяльністю (76%);
- невміння аналізувати задачу (45%);
- відсутність аналізу власної діяльності протягом та після рішення задачі, що є необхідним для виділення суттєвого в структурі рішення (64%);
- невміння моделювати задачу (89%).

Моделювання, до речі, є певною стратегією мислення. Моделювання як необхідна умова рішення учбової задачі стало предметом вивчення О. Леонтьєва (зв'язок моделювання з процесами цілеутворення), А. Брушлинського, (роль моделювання в процесі рішення задачі), О.Волковою (співвідно-

шення між інтуїтивним та логічним компонентами у мисленні, а моделі суть об'єкти логічного мислення) та ін.

Ми спрямували наше вивчення на можливості використання стратегії моделювання для рішення задач як фактору розвитку теоретичного мислення студента.

Для проведення констатуючого експерименту нами були сформовані дві групи завдань з урахування технічного та гуманітарного профілю навчання, які дозволили продіагностувати такі компоненти мислення, як самостійність, глибина, стійкість, системність, гнучкість та усвідомленість. Отримані дані свідчать про те, переважає кількість досліджуваних обох груп (СПФ: $n = 56$ та ПБ: $n = 61$) з низьким рівнем самостійності та глибини мислення (самостійність СПФ -71,4%, ПБ - 86,9%; глибина СПФ - 55,4%, ПБ - 80,3%). Всі респонденти продемонстрували здебільшого високий рівень стійкості мислення (СПФ - 73,2%, ПБ - 67,2%). Спираючись на ці компоненти мислення та їх показники, ми розробили модель ефективного пошуку рішення нестандартних задач професійної спрямованості.

Дослідження спектру стратегій рішення мислинєвих задач курсантами та студентами дозволило з'ясувати такі особливості:

- відсутність глибокого аналізу завдання і в ряді випадків невміння використати набуті теоретичні знання;
- використовується знайомий алгоритм рішення;
- відсутність навичок виділення зв'язків.

Отже, загалом сформовано або формується прагматичне мислення (та відповідні стратегії), а в умовах стандартного навчання стихійно складається переважно орієнтація на використання конкретних мислительних стратегій. У більшості випадків стихійність їх формування приводила до орієнтації на найпростіший тип стратегії - стратегії простого перебору. У цьому випадку курсанти та студенти, як правило, демонструють емпіричний тип мислення. Засвоєння знань на його підставі здійснюється шляхом порівняння сукупності об'єктів, що призводить до виокремлення суб'єктом формально однакових, зовнішньо подібних характеристик цих об'єктів. Впізнання та класифікація об'єктів спирається на зовнішні ознаки, а узагальнення та абстракції не виявляють змістовного джерела. Як наслідок, рішення даного класу задач здійснюється дуже повільно та супроводжується великою кількістю помилок, що неприпустимо у подальшій професійній діяльності майбутніх фахівців ДСНС України.

На наступному етапі нашого дослідження передбачено апробацію моделі ефективного пошуку рішення нестандартних задач професійної спрямованості.

Література:

1. Балл Г.А. Теория учебных задач / Г.А.Балл. М.: Педагогика, 1990. - 184 с.
2. Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование / А.В. Брушлинский. М.: Мысль, 1979. - 230 с.
3. Костюк Г.С. Категория задачи и ее значение для развития психологии / Г.С. Костюк, Г.А. Балл// Вопросы психологии, - 1987. — С. 12-23.
4. Леонтьев А.Н. К вопросу о моделировании и математизации в психологии / А.Н. Леонтьев, З.Н. Джафаров // Вопросы психологии, 1993. - С. 3-14.
5. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью / Е.И. Машбиц. К.: Вища школа, 2001. - 232 с.
6. Славская К.А. Детерминация процесса мышления. М., 1989 - С. 175 — 224.